

Wyrok z dnia 22 stycznia 2008 r.

II PK 131/07

Pracownikiem uprawnionym do nieodpłatnego nabycia akcji jest osoba wymieniona w art. 2 pkt 5 ustawy z dnia 30 sierpnia 1996 r. o komercjalizacji i prywatyzacji (jednolity tekst: Dz.U. z 2002 r. Nr 171, poz. 1397 ze zm.), a nie osoba, która złożyła w terminie oświadczenie o zamiarze ich nabycia (art. 38 ust. 1 tej ustawy). Niezłożenie oświadczenia w terminie powoduje utratę prawa do nieodpłatnego nabycia akcji, nie oznacza natomiast braku odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa, jeżeli ta utrata nastąpiła wskutek niewłaściwego wykonania obowiązków nałożonych na podmiot zobowiązany do przeprowadzenia procesu nieodpłatnego zbycia akcji (art. 471 k.c.).

Przewodniczący SSN Zbigniew Korzeniowski, Sędziowie SN: Jerzy Kwaśniewski, Małgorzata Wrębiakowska-Marzec (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 22 stycznia 2008 r. sprawy z powództwa Zofii Anastazji M.-Ł., Grzegorza Andrzeja Ł., Jarosława Ł. przeciwko Skarbowi Państwa - Ministrowi Skarbu Państwa w Warszawie i Polskiemu Koncernowi Naftowemu O. SA w P. o odszkodowanie, na skutek skargi kasacyjnej strony pozwanej - Skarbu Państwa - Ministra Skarbu Państwa od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 6 grudnia 2006 r. [...]

o d d a l i ł skargę kasacyjną.

U z a s a d n i e

Sąd Okręgowy w Warszawie wyrokiem z dnia 6 lipca 2006 r. zasądził *in solidum* od Skarbu Państwa - Ministra Skarbu Państwa i Polskiego Koncernu Naftowego „O.” SA w P. na rzecz powodów Zofii Anastazji M.-Ł., Grzegorza Andrzeja Ł. i Jarosława Ł. kwoty po 43.363 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 26 listopada 1999 r.

Wyrokiem z dnia 6 grudnia 2006 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie zmienił powyższy wyrok w ten sposób, że ustalił datę początkową odsetek na 6 lipca 2006 r., a

w pozostałej części apelacje wniesione przez obu pozwanych oddalił. Podstawę rozstrzygnięcia stanowiły następujące ustalenia faktyczne. Spadkodawca powodów, Stanisław Zdzisław Ł. był pracownikiem Petrochemii P. SA od 1962 r. do dnia zgonu, to jest 29 czerwca 1996 r. Petrochemia P. SA powstała jako jednoosobowa spółka akcyjna Skarbu Państwa po przekształceniu przedsiębiorstwa państwowego M. Zakłady Rafineryjne i Petrochemiczne w P. w dniu 29 czerwca 1993 r. W tej dacie Stanisław Ł. na podstawie art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych (Dz.U. Nr 51, poz. 298 ze zm.) nabył prawo do zakupu akcji Spółki na zasadach preferencyjnych. Udostępnienie akcji pracownikom nastąpiło dopiero pod rządami ustawy z dnia 30 sierpnia 1996 r. o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych (Dz.U. Nr 118, poz. 561 ze zm.). Stanisław Ł. był uprawnionym pracownikiem do nieodpłatnego nabycia akcji w rozumieniu art. 2 ust. 5 tej ustawy. Nie zrealizował jednak swego uprawnienia w formie oświadczenia o zamiarze nabycia akcji zgodnie z art. 38 ust. 1 tej ustawy, gdyż nie dożył procesu prywatyzacji Petrochemii P. SA. Jako pracownik z 20-letnim stażem mógł otrzymać 865 akcji. Proces prywatyzacji Spółki rozpoczął się w maju 1997 r., a ustawowy termin do składania przez osoby uprawnione oświadczeń o zamiarze nieodpłatnego nabycia akcji upłynął w dniu 8 października 1997 r. Proces nieodpłatnego zbywania akcji zakończył się z woli ustawodawcy w dniu 22 listopada 1999 r. (art. 2 ustawy z dnia 10 kwietnia 1999 r. o zmianie ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych, Dz.U. Nr 40, poz. 400). Przed tym terminem nastąpiło połączenie Petrochemii P. SA z CPN powodujące wymianę akcji imiennych na akcje na okaziciela w proporcji osiem akcji powstałego w wyniku połączenia PKN „O.” SA za jedną akcję Petrochemii P. W wyniku tego przekształcenia Stanisław Ł. mógłby otrzymać 6.920 akcji pozwanej Spółki, których minimalna cena w dacie debiutu na giełdzie wynosiła 21,40 zł za akcję.

W dniu 13 maja 1997 r. Minister Skarbu Państwa zawarł z Petrochemią P. umowę zlecenia, na podstawie której przekazał jej wykonanie niektórych należących do niego czynności, w tym wezwania osób uprawnionych do składania oświadczeń. W stosownym terminie, w momencie przystąpienia do prywatyzacji, zamieszczone zostały obwieszczenia wzywające do złożenia oświadczeń o zamiarze nabycia akcji osoby, które były zatrudnione w M. Zakładach Rafineryjnych i Petrochemicznych w P. w dniu wykreślenia z rejestru przedsiębiorstw państwowych, to jest w dniu 1 lipca 1993 r., lub które przepracowały w tym przedsiębiorstwie co najmniej 10 lat, a roz-

wiązanie z nimi stosunku pracy nastąpiło wskutek przejścia na emeryturę lub rentę albo z przyczyn określonych w art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy. Powód Grzegorz Ł. pracował w pozwanej Spółce w latach 1996 -1998. W sposób naturalny poczynił w imieniu wszystkich spadkobierców kroki w celu uzyskania informacji, czy istnieje możliwość nabycia przez nich akcji, które mógłby otrzymać Stanisław Ł., gdyby „dożył terminu” składania oświadczeń o zamiarze nieodpłatnego nabycia akcji. Dwukrotnie uzyskał informację od zatrudnionej w kadrach pracownicy Marzeny K., że spadkobiercom pracowników prawo do nabycia akcji nie przysługuje. Nie jest w sprawie kwestionowane, że takie stanowisko było prezentowane zarówno przez pozwaną Spółkę jak i Ministra Skarbu Państwa. W maju 1997 r. rodziny po zmarłych pracownikach wystosowały petycję o przyznanie im uprawnień do nieodpłatnego nabycia akcji do Ministra Skarbu Państwa za pośrednictwem pozwanej Spółki. W odpowiedzi Departament Prawny Ministerstwa, powołując się na „regulację ustawową oraz dyskusję społeczną w kwestii granic podmiotowych praw do nieodpłatnego nabywania akcji”, udzielił odpowiedzi odmownej. Powodowie mogli zatem zasadnie pozostawać w przeświadczeniu, iż nie mają prawa do akcji po zmarłym Stanisławie Ł. Usprawiedliwione jest w tej sytuacji niepodejmowanie przez nich dalszych czynności, gdyż wymogi formalne wynikające z ustawy miały znaczenie jedynie dla osób uprawnionych, a stanowisko Ministra Skarbu Państwa, że powodowie winni złożyć stosowne oświadczenie nie zważając na udzielane im informacje jest pozbawione zasadności. Powodowie nie dopełnili ustawowego wymogu z przyczyn leżących po stronie pozwanych, a niezłożenie przez nich oświadczeń w takich okolicznościach nie może być ocenione jako niezachowanie należytej staranności. Uprawnienie spadkobierców uprawnionych pracowników do nieodpłatnego nabycia akcji zostało przesądzone uchwałą składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 15 listopada 2000 r., III ZP 20/00, zgodnie z którą spadkobiercy pracownika uprawnionego do zakupu akcji na zasadach preferencyjnych (art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych), zmarłego przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 30 sierpnia 1996 r. o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych, mogą realizować prawo do nieodpłatnego nabycia akcji na zasadach przewidzianych w tej ustawie (art. 63 ust. 2).

W ocenie Sądu Apelacyjnego, stan faktyczny sprawy daje podstawę do stwierdzenia, że powodowie zostali pozbawieni możliwości wypełnienia ustawowego wymogu złożenia oświadczeń na skutek błędnej interpretacji przepisów przez pozwanych i ich przekazania osobom zainteresowanym. Stanowi to o niewykonaniu zobowiązania nałożonego przepisami prawa przez Ministra Skarbu Państwa i pozwaną Spółkę i uzasadnia odpowiedzialność odszkodowawczą obu tych podmiotów na podstawie art. 471 k.c., a w konsekwencji bezzasadność zarzutu przedawnienia wynikającego z art. 442 k.c. W zakresie podstawy odpowiedzialności pozwanych Sąd drugiej instancji powołał się na utrwalone stanowisko Sądu Najwyższego zawarte w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 26 czerwca 2003 r., III PZP 22/02 oraz wyrokach z dnia 7 sierpnia 2002 r., I PKN 561/01 i z dnia 22 stycznia 2004 r., I PK 291/03, uznając pogląd wyrażony w wyroku z dnia 6 sierpnia 1998 r., III ZP 24/98, za jednostkowy.

W skardze kasacyjnej od wyroku Sądu Apelacyjnego, wywiezionej przez Prokuratorię Generalną w imieniu Skarbu Państwa reprezentowanego przez Ministra Skarbu Państwa, zarzucono naruszenie prawa materialnego, a mianowicie: 1) niewłaściwe zastosowanie: a) art. 471 k.c., poprzez przyjęcie, iż Skarb Państwa ponosi odpowiedzialność kontraktową w związku z niewykonaniem przez spółkę powstałą w wyniku komercjalizacji obowiązków spoczywających na tej spółce samodzielnie z mocy ustawy oraz że obowiązek Skarbu Państwa zawarcia umowy neodpłatnego zbycia akcji na rzecz konkretnego uprawnionego pracownika bądź jego spadkobiercy powstaje pomimo braku złożenia przez uprawnionego (jego spadkobiercę) pisemnego oświadczenia o zamiarze neodpłatnego nabycia akcji; b) § 6 ust. 1 oraz § 8 ust. 6 rozporządzenia Ministra Skarbu Państwa z dnia 3 kwietnia 1997 r. w sprawie szczegółowych zasad podziału uprawnionych pracowników na grupy, ustalenia liczby akcji przypadających na każdą z tych grup oraz trybu nabywania akcji przez uprawnionych pracowników (Dz.U. Nr 33, poz. 200, zwanego dalej rozporządzeniem wykonawczym lub rozporządzeniem), poprzez ich pominięcie przy rozstrzygnięciu sprawy; c) art. 415 k.c. i art. 442 k.c., poprzez ich niezastosowanie w sprawie; 2) błędą wykładnię art. 36 ust. 1 w związku z art. 38 ust. 1 ustawy z dnia 30 sierpnia 1996 r. o komercjalizacji i prywatyzacji (jednolity tekst: Dz.U. z 2001 r. Nr 171, poz. 1397 ze zm., zwanej dalej ustawą o komercjalizacji i prywatyzacji lub ustawą), poprzez przyjęcie, iż przepis ten rodzi po stronie Skarbu Państwa obowiązek neodpłatnego zbycia akcji prywatyzowanej spółki na rzecz wszystkich osób spełniających

przesłanki pozwalające na zaliczenie ich do grona uprawnionych pracowników w rozumieniu art. 2 pkt 5 tej ustawy, bez względu na to, czy osoby te nie utraciły prawa do nieodpłatnego nabycia akcji z uwagi na niezłożenie w stosownym terminie oświadczenia o zamiarze nieodpłatnego nabycia akcji.

Wskazując na powyższe zarzuty skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w punkcie pierwszym w zakresie rozstrzygnięcia o zasądzeniu odsetek ustawowych od dnia 6 lipca 2006 r. oraz w punkcie drugim i przekazanie sprawy w tej części Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania, ewentualnie o jego uchylenie i zmianę we wskazanym zakresie, poprzez oddalenie powództwa w stosunku do Skarbu Państwa - Ministra Skarbu Państwa.

W uzasadnieniu skargi kasacyjnej powołano się na pogląd Sądu Najwyższego zawarty w uzasadnieniu wyroku z dnia 12 maja 2005 r., I PK 245/04, zgodnie z którym, jeżeli uprawniony pracownik nie złożyłby w terminie oświadczenia o zamiarze nieodpłatnego nabycia akcji wskutek uchybienia przez Skarb Państwa obowiązkowi wezwania uprawnionych pracowników do składania oświadczeń w formie przewidzianej przepisami prawa, to dopiero takie uchybienie mogłoby uzasadniać jego odpowiedzialność odszkodowawczą. W niniejszej sprawie Minister Skarbu Państwa wywiązał się zarówno z obowiązku wezwania uprawnionych do składania oświadczeń jak i z obowiązku zawierania umów z osobami, które oświadczenia takie złożyły. Natomiast przyjęcie oświadczeń o zamiarze nieodpłatnego nabycia akcji oraz sporządzenie listy uprawnionych pracowników należało do ustawowych obowiązków pozwanej Spółki (wyroki z dnia 12 września 2000 r., I PKN 529/00 oraz z dnia 22 stycznia 2004 r., I PK 291/03). Skoro powodowie nie złożyli stosownych oświadczeń, przeto utracili prawo do nieodpłatnego nabycia akcji, a w konsekwencji obowiązek nieodpłatnego zbycia akcji przez Skarb Państwa nigdy się nie zaktualizował. Ewentualna odpowiedzialność kontraktowa po stronie Skarbu Państwa mogłaby zachodzić jedynie wówczas, gdyby z przyczyn, za które ponosiłby on odpowiedzialność, nie zawarł umowy nieodpłatnego zbycia akcji z osobami, które w ustawowym terminie złożyły pisemne oświadczenia o zamiarze nabycia takich akcji. Skoro po stronie Skarbu Państwa nie powstał obowiązek zawarcia z powodami umowy nieodpłatnego nabycia akcji, to nie znajduje w sprawie zastosowania art. 471 k.c. Odpowiedzialność Skarbu Państwa mogłaby być rozpatrywana jedynie pod kątem odpowiedzialności deliktowej z art. 415 k.c. z konsekwencją uwzględnienia zarzutu przedawnienia roszczenia odszkodowawczego na podstawie art. 442 k.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zagadnienie podstaw odpowiedzialności Skarbu Państwa i spółki powstałej w wyniku komercjalizacji przedsiębiorstwa państwowego za utratę prawa do nieodpłatnego nabycia akcji przez uprawnione osoby było przedmiotem licznych orzeczeń Sądu Najwyższego. W wyroku z dnia 6 sierpnia 1998 r., III ZP 24/98 (OSNAPiUS 1999 nr 17, poz. 545), zaprezentowany został pogląd, że nałożone przez ustawę o komercjalizacji i prywatyzacji oraz rozporządzenie wykonawcze obowiązki wskazanych wyżej podmiotów nie wchodzą do treści stosunku pracy i z tego względu podstawą ewentualnej odpowiedzialności wobec osoby uprawnionej, która utraciła uprawnienie do nieodpłatnego nabycia akcji nie mogą być przepisy art. 471 i następane k.c. Podstawę tę może wobec pracodawcy (byłego pracodawcy) stanowić art. 415 k.c., a wobec Skarbu Państwa art. 417 k.c. W kolejnych orzeczeniach Sąd Najwyższy odstąpił od tego stanowiska, przyjmując, że podstawą odpowiedzialności odszkodowawczej zarówno Skarbu Państwa jak i spółki z tytułu nienależytego wykonania obowiązków wynikających z ustawy i rozporządzenia wykonawczego stanowi art. 471 k.c. I tak, w uzasadnieniu wyroku z dnia 12 września 2000 r., I PKN 529/00 (OSNAPiUS 2002 nr 7, poz. 163), stwierdzono, iż nienależyte wykonanie zobowiązania przyjęcia oświadczenia uprawnionego pracownika o zamiarze nabycia akcji uzasadnia odpowiedzialność odszkodowawczą pracodawcy (byłego pracodawcy) na podstawie art. 471 k.c. W motywach wyroku z dnia 7 sierpnia 2002 r., I PKN 561/01 (OSNP-wkł. 2003 nr 5, poz. 7), Sąd Najwyższy przyjął, że wynikający z ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji obowiązek zawarcia z uprawnioną osobą umowy nieodpłatnego zbycia akcji jest zdarzeniem cywilnoprawnym rodzącym stosunek zobowiązaniowy pomiędzy Skarbem Państwa i uprawnionym pracownikiem (byłym pracownikiem). Niewykonanie tego zobowiązania stwarza dla uprawnionego roszczenie o zawarcie umowy, a w przypadku wygaśnięcia tego prawa wskutek upływu zawitego terminu - roszczenie odszkodowawcze na podstawie art. 471 i następane k.c. Oznacza to, że Skarb Państwa odpowiada również za osoby, z których pomocą wykonuje swoje zobowiązanie lub którym wykonanie zobowiązania powierza w całości bądź w części (art. 474 k.c.), choćby dotyczącej tylko czynności nazwanych „technicznymi”, a ocenionych jako czynności faktyczne (nie zaś czynności prawne), mające jednak istotny wpływ na pracownicze prawo do akcji. Pogląd ten został zaakceptowany w

uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 26 czerwca 2003 r., III PZP 22/02 (OSNP 2003 nr 21, poz. 511), w której przyjęto również, że koncepcja stosunku zobowiązaniowego powstającego z mocy prawa pomiędzy pracownikiem (byłym pracownikiem) i Skarbem Państwa zobowiązanym do zawarcia umowy o nieodpłatne zbycie akcji nie znajduje zastosowania wobec osób spoza ustawowego kręgu uprawnionych podmiotów. W takim przypadku spowodowanie szkody przez zawinione naruszenie powszechnie obowiązujących reguł postępowania negocjacyjnego stanowi samoistne źródło zobowiązania do jej naprawienia na podstawie art. 415 k.c. W kolejnym wyroku z dnia 22 sierpnia 2003 r., I PK 272/02 (OSNP 2004 nr 17, poz. 296), wskazano, że przy możliwości zbiegu podstaw ewentualnej odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa i spółki powstałej w wyniku komercjalizacji przedsiębiorstwa państwowego (art. 415 k.c. i art. 471 k.c.), w pierwszej kolejności należy rozważyć zastosowanie art. 471 k.c., gdyż przepis ten przewiduje domniemanie winy w niewykonaniu lub nienależytym wykonaniu zobowiązania. Również w wyroku z dnia 9 grudnia 2003 r., I PK 75/03 (Monitor Prawa Pracy - wkł. 2004 nr 6, poz. 6), Sąd Najwyższy stwierdził, że z tytułu odmowy nieodpłatnego udzielenia akcji spadkobiercom pracowników uprawnionych do ich uzyskania Skarb Państwa odpowiada na podstawie art. 471 k.c. W uzasadnieniu tego wyroku podkreślono, z powołaniem się na wcześniejsze orzecznictwo, że koncepcja stosunku zobowiązaniowego powstającego pomiędzy zbywcą i nabywcą akcji pracowniczych jest aktualnie w judykaturze niekwestionowana. Kontynuacja tego kierunku wynika z wyroku z dnia 22 stycznia 2004 r., I PK 291/03 (OSNP 2004 nr 23, poz. 397), w którym wyrażony został pogląd, iż odpowiedzialność za utratę przez uprawnionego pracownika prawa do akcji, będącą następstwem niewłaściwego wykonania obowiązków przez podmioty, do których należało przeprowadzenie procesu nieodpłatnego zbywania akcji, jest odpowiedzialnością kontraktową, której podstawę stanowi art. 471 k.c. Stanowisko to (przy przyjęciu możliwości zbiegu podstaw odpowiedzialności odszkodowawczej), zostało zaakceptowane w wyroku z dnia 15 listopada 2007 r., II PK 64/07 (niepublikowanym) i podziela je również skład Sądu Najwyższego rozpoznający niniejszą skargę kasacyjną.

Skarga kasacyjna pozwanego Skarbu Państwa jest oparta na założeniu, że skoro reprezentujący go Minister Skarbu Państwa wykonał nałożony na niego przez ustawę i rozporządzenie wykonawcze obowiązek wezwania uprawnionych pracowników do składania oświadczeń o zamiarze nieodpłatnego nabycia akcji, a powodowie oświadczeń takich nie złożyli, to nie zaktualizował się obowiązek zawarcia z nimi

umów o nieodpłatne zbycie akcji, a w rezultacie Skarb Państwa nie może ponosić odpowiedzialności odszkodowawczej na podstawie art. 471 k.c. Pogląd ten nie zasługuje na akceptację w okolicznościach niniejszej sprawy z następujących względów.

Stosownie do art. 36 ust. 1 ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji, uprawnionym pracownikom przysługuje prawo do nieodpłatnego nabycia akcji objętych przez Skarb Państwa w dniu wpisania spółki do rejestru. Warunkiem skorzystania z tego prawa jest - w myśl art. 38 ust. 1 tej ustawy - złożenie przez uprawnionych pracowników pisemnego oświadczenia o zamiarze nabycia akcji, przy czym niezłożenie tego oświadczenia powoduje utratę prawa do nieodpłatnego nabycia akcji. Definicję uprawnionych pracowników zawiera art. 2 pkt 5 ustawy. Przepisy ustawy, przed dodaniem ust. 1b do art. 38 z dniem 15 stycznia 2003 r., nie regulowały wprost zagadnienia, czy spadkobiercy pracownika uprawnionego do akcji na zasadach preferencyjnych (art. 24 ust. 1 ustawy o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych), który zmarł przed dniem wejścia w życie ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji, mogą realizować prawo do nieodpłatnego nabycia akcji na zasadach przewidzianych w tej ustawie (art. 63 ust. 2 w związku z art. 2 pkt 5). Uprawnienie spadkobierców do realizacji tego prawa potwierdziła uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 15 listopada 2000 r., III ZP 20/00 (OSNAPiUS 2001 nr 16, poz. 504). Nie budzi wątpliwości, że celem ustawodawcy było nieodpłatne zbycie akcji przez będący ich właścicielem Skarb Państwa na rzecz wszystkich uprawnionych. Ten obowiązek Skarbu Państwa wynika zarówno z art. 36 ust. 1 ustawy jak również z § 10 ust. 1 rozporządzenia wykonawczego, zgodnie z którym Minister Skarbu Państwa zawiera w imieniu Skarbu Państwa z uprawnionym pracownikiem umowę nieodpłatnego zbycia akcji. Obowiązki nałożone w rozporządzeniu wykonawczym na podmioty przeprowadzające proces udostępniania akcji mają służyć realizacji prawa osób uprawnionych do ich nieodpłatnego nabycia. Uprawnionym nie jest osoba, która złożyła w stosownym terminie oświadczenie o zamiarze nabycia akcji, lecz osoba określona w art. 2 pkt 5 ustawy. Ustawowy wymóg złożenia oświadczenia przez osoby uprawnione związany jest z uregulowaną w rozporządzeniu wykonawczym procedurą podziału przeznaczonych do nieodpłatnego zbycia akcji na grupy i ustalenia ich liczby przypadających na każdą z grup oraz pracowników tworzących tę grupę (§ 4 i 5 rozporządzenia w związku z art. 36 ust. 1 ustawy). W konsekwencji zobowiązanie Skarbu Państwa wobec osoby uprawnionej nie powstaje z chwilą złożenia przez nią oświad-

czenia o zamiarze nabycia akcji, lecz istnieje już wcześniej z mocy ustawy i rozporządzenia wykonawczego w zakresie wynikającym z obowiązków nałożonych przez te akty prawne zarówno na Skarb Państwa jak i spółkę powstałą w wyniku komercjalizacji przedsiębiorstwa państwowego. Niezłożenie przez uprawnioną osobę oświadczenia o zamiarze nabycia akcji powoduje jedynie utratę prawa do ich nabycia, nie oznacza natomiast braku odpowiedzialności kontraktowej Skarbu Państwa, jeżeli ta utrata nastąpiła wskutek niewłaściwego wykonania obowiązków nałożonych na podmiot zobowiązany do przeprowadzenia procesu nieodpłatnego zbycia akcji wszystkim uprawnionym osobom.

Z dalszych wywodów skarżącego wynika, że reprezentuje on pogląd, iż skoro wywiązał się należycie (w jego ocenie) z obowiązku wezwania uprawnionych pracowników do składania oświadczeń o zamiarze nabycia akcji oraz obowiązku zawarcia umów z osobami, które oświadczenia takie złożyły, to nie może ponosić odpowiedzialności na podstawie art. 471 k.c. za nienależyte wykonanie obowiązków spoczywających samodzielnie z mocy prawa na spółce, a do takich należały obowiązki wynikające z § 6 ust. 1 i § 8 ust. 6 rozporządzenia wykonawczego, polegające na przyjęciu oświadczeń o zamiarze nieodpłatnego nabycia akcji oraz sporządzeniu list uprawnionych pracowników. Tymczasem w sprawie nie chodzi o to, że spółka oświadczeń powodów o zamiarze nabycia akcji nie przyjęła, lecz o to, że oświadczenia w tym przedmiocie w ogóle nie zostały przez nich złożone. Istotna jest zatem ocena przyczyn niezłożenia przez powodów stosownych oświadczeń, a w konsekwencji rozważenie, czy Skarb Państwa należycie wykonał obowiązek wezwania powodów jako uprawnionych osób do składania tych oświadczeń i w dalszej kolejności - zawarcia z nimi umów nieodpłatnego zbycia akcji. Nie budzi bowiem wątpliwości, że obowiązki te spoczywały na Skarbie Państwa jako właścicielu akcji spółki powstałej w wyniku komercjalizacji przedsiębiorstwa państwowego (§ 3 ust. 1 i § 10 ust. 1 rozporządzenia wykonawczego w związku z art. 36 ust. 1 ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji). Wezwanie do składania oświadczeń o zamiarze nieodpłatnego nabycia akcji jest czynnością wykonującą zobowiązanie, a zatem ma do niego zastosowanie art. 354 k.c. Oznacza to, że wykonanie zobowiązania powinno być nie tylko zgodne z jego treścią, ale także nastąpić w sposób odpowiadający celowi społeczno-gospodarczemu, zasadom współżycia społecznego oraz zwyczajom (por. powołane wyżej wyroki Sądu Najwyższego z dnia 12 września 2000 r., I PKN 529/00 oraz z dnia 22 sierpnia 2003 r., I PK 272/02). Wezwanie miało na celu realizację prawa

uprawnionych osób do nieodpłatnego nabycia akcji, a więc działanie podmiotu zobowiązanego do przeprowadzenia tego procesu winno obejmować udzielanie informacji zgodnych z prawem, a nie powodować dezinformację osób uprawnionych. Dotyczy to zarówno reprezentanta Skarbu Państwa jak i podmiotu działającego na jego zlecenie.

Z poczynionych w sprawie i niekwestionowanych przez skarżącego ustaleń wynika, że powodowie jako spadkobiercy zmarłego Stanisława Ł. nie zostali wskazani w obwieszczeniu wzywającym do złożenia oświadczeń o zamiarze nabycia akcji; jeszcze w maju 1997 r. rodziny zmarłych pracowników występowały do Ministra Skarbu Państwa o przyznanie im prawa do nieodpłatnego nabycia akcji uzyskując odpowiedź odmowną; powodowie dwukrotnie uzyskali „w kadrach” pozwanej Spółki informację, że spadkobiercom pracowników prawo do nabycia akcji nie przysługuje; takie stanowisko było prezentowane przez obu pozwanych i spowodowało przeswiadczenie powodów, że nie mają prawa do akcji po zmarłym Stanisławie Ł.; takie samo przekonanie mieli również spadkobiercy innych uprawnionych pracowników. Z ustaleń tych Sąd drugiej instancji wyprowadził prawidłowy wniosek, że powodowie nie dochowali ustawowego wymogu złożenia stosownych oświadczeń wskutek błędnej interpretacji przepisów dokonanej i przekazywanej im konsekwentnie przez obu pozwanych. Gdyby nie ta błędna interpretacja, powodowie dochowaliby terminu do złożenia oświadczeń, co pozwoliłoby im znaleźć się na liście osób uprawnionych do nieodpłatnego nabycia akcji. Można tylko dodać, że zachowanie skarżącego świadczy o tym, iż od początku procesu nieodpłatnego zbywania akcji nie uważał powodów za osoby uprawnione, a jego konsekwentne i utrwalone przekonanie o właściwej interpretacji przepisów prawnych wskazuje, iż nie wykonałby w stosunku do powodów obowiązku zawarcia umów określonych w § 10 ust. 1 rozporządzenia wykonawczego. Niezłożenie przez powodów oświadczeń, a w konsekwencji utrata przez nich prawa do nieodpłatnego nabycia akcji nie było spowodowane wyłącznie zachowaniem osób uprawnionych, lecz przede wszystkim niedochowaniem przez Ministra Skarbu Państwa oraz działający na jego zlecenie podmiot należytej staranności w wykonaniu obowiązku wynikającego z § 3 rozporządzenia. W przytoczonym w skardze kasacyjnej wyroku z dnia 12 maja 2005 r., I PK 245/04 (OSNP 2006 nr 1-2, poz. 10), Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że przepis § 3 ust. 3 rozporządzenia wykonawczego „nakłada na Ministra Skarbu Państwa obowiązki o charakterze bezwzględny. Jeżeli uprawniony pracownik nie złożyłby w terminie oświadczenia o

zamiarze nieodpłatnego nabycia akcji wskutek uchybienia któremukolwiek z nich, mogłoby to uzasadniać odpowiedzialność odszkodowawczą Skarbu Państwa”. Skarżący bezpodstawnie ze stwierdzenia tego wyprowadza wniosek, że odpowiedzialność tę mogłoby uzasadniać dopiero uchybienie obowiązkowi wezwania uprawnionych pracowników do składania oświadczeń, czyli niedokonanie w ogóle takiego wezwania.

Konsekwencją powyższego jest bezzasadność zarzutu naruszenia art. 415 i art. 442 k.c., poprzez ich niezastosowanie.

Z tych względów skarga kasacyjna podlega oddaleniu na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c.

=====